

ห้องสมุดกับการสนับสนุนการเรียนรู้

สำหรับผู้พิการทางสายตาในชุมชน ด้วยหนังสือเสียง

ประสิทธิ์ ประทุมรัตน์*, สุพัญญ์ สีนะวัฒน์, ญาณปภา เรืองเชิงชุม, ฐิติรัชต์ ปักกะทานัง, มุกดา ดวงพิมพ์,
ยุพา ดวงพิมพ์, เพ็ญแข พัวโพธิ์, อธิยุทธ บาลชน, อุบล ใจตาง, ละอองดาว มาตวังแสง, สุวิมล คำชมภู
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น
123 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

Library Support of Learning with Audiobooks

for a Visually Impaired Person in the Community

Prasit Pratumrat*, Supat Sinawat, Yanapapa Ruangchoengchum, Titirat Pakkatanung,
Mukda Duangpim, Yupa Duangphim, Penkhae Puapo, Theerayut Balchon,
Ubong Jaitang, Laongdao Matwangsang, Suwimol Kamchomphu
Khon Kaen University Library
123 Mittraphap Road, Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province 40002
E-mail: prasit_p@kku.ac.th

► รับบทความ 21 มิถุนายน 2567 ► แก้ไขบทความ 03 มีนาคม 2568 ► ตอบรับบทความ 06 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตหนังสือเสียงสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้พิการทางสายตาในชุมชน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้พิการทางสายตาต่อหนังสือเสียงและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยห้องสมุด เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการผลิตหนังสือเสียงของจิตอาสา แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหนังสือเสียงและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดโดยห้องสมุด และหนังสือเสียง จำนวน 4 เล่ม ประชากร คือ นักเรียนผู้พิการทางสายตา โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 34 คน และจิตอาสา 6 คน ผลการศึกษา พบว่า จิตอาสาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือเสียงและสามารถผลิตหนังสือเสียงได้ตามมาตรฐาน การผลิตสื่อเสียงเดซี ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนผู้พิการทางสายตาต่อหนังสือเสียงที่ผลิตและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดโดยห้องสมุด พิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสือเสียงอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ (1) ด้านเนื้อหา ได้แก่ นักเรียนได้รับประโยชน์จากหนังสือเสียงที่ได้รับฟัง ร้อยละ 90 นักเรียนได้รับความสนุกสนานและความบันเทิงจากการจากการอ่านหนังสือเสียงที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้นในกิจกรรมครั้งนี้ ร้อยละ 90 (2) ด้านสื่อ ได้แก่ สื่อมีความถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐานการผลิตสื่อเสียงเดซี ร้อยละ 92 สื่อมีความชัดเจนของน้ำเสียง การแบ่งวรรคตอนความถูกต้องของการอ่าน ร้อยละ 86 (3) ด้านการนำไปใช้ ได้แก่ นักเรียนมีความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียงโดยสำนักหอสมุด ร้อยละ 92 เนื้อหาส่วนใหญ่ในหนังสือเสียงที่นักเรียนอ่านมีข้อคิด คติสอนใจ ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ร้อยละ 90 และหนังสือเสียงที่นักเรียนได้อ่านในกิจกรรมนี้สามารถนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน และใช้เป็นสื่อเสริมอ่านนอกเวลาได้ ร้อยละ 88

คำสำคัญ

หนังสือเสียง, หนังสือเสียงระบบเดซี, นักเรียนพิการสายตา, บริการห้องสมุดสำหรับผู้พิการ

Abstract

This project aimed to produce audiobooks to support learning for visually impaired people in the community and to evaluate their satisfaction with the audiobooks and library-organized learning promotion activities. The tools used included: a satisfaction questionnaire for volunteers regarding audiobook production, a satisfaction questionnaire for visually impaired students on the audiobooks and library activities, and four audiobooks. The study population consisted of 34 visually impaired students from Grades 1–6 at the Khon Kaen School for the Blind and six volunteers. The results indicated that the volunteers gained knowledge and understanding about audiobooks and were able to produce audiobooks that met the required standards. The satisfaction analysis of visually impaired students with the audiobooks and activities showed the highest levels of satisfaction across the following aspects: 1) Content: 90% of students reported benefiting from the audiobooks. 90% enjoyed the audiobook reading activities organized by the Khon Kaen University Library. 2) Media Quality: 92% agreed that the audiobooks met DAISY production standards. 86% appreciated the clarity of voice, proper intonation, and accuracy of the reading. 3) Usability: 92% of students expressed satisfaction with the audiobook-based learning promotional activities. 90% found the audiobook content to provide moral lessons and practical guidance for daily life. 88% agreed that the audiobooks supported learning outside the classroom and served as supplementary reading materials.

Keywords

Audiobooks, Daisy System Audiobooks, Visually Impaired Students, Library Services for the Disabled

บทนำ (Introduction)

ห้องสมุดในฐานะแหล่งเรียนรู้สำหรับทุกคน (Learning Center for All) ควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการกระจายโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับผู้ให้บริการของห้องสมุดทุกกลุ่ม รวมถึงผู้ใช้ที่มีความพิการด้วย ผู้ให้บริการที่มีความพิการทางการมองเห็นมีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่คนทั่วไปสามารถอ่านได้ แต่ผู้พิการทางการมองเห็นสามารถรับฟังเสียงทดแทนการอ่านได้ (ศิริวรรณ ฉัตรหิรัญมงคล, 2550)

หนังสือเสียงระบบเดซี หรือ DAISY (Digital Accessible Information System) เป็นนวัตกรรมใหม่ของการผลิตหนังสือที่มีการนำเสนอด้วยเสียง จึงมักจะเรียกว่าหนังสือเสียง โดยผู้อ่านและผู้ฟัง สามารถเข้าถึงส่วนต่าง ๆ ของหนังสือเสียงได้โดยตรง สามารถค้นหา (Searching) ควบคุมการอ่าน (Navigable) ทำสำเนา ค้นหน้าที่อ่าน รวมทั้งเหมาะต่อบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ ผู้พิการทางสายตา ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางสายตา เด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ที่ต้องการพัฒนาการฟัง การอ่าน ด้วย (Wongrukmitr, 2021) หนังสือเสียงจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้พิการทางการมองเห็นสามารถใช้เพื่อการศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการและเพื่อความเพลิดเพลินจากการฟังทดแทนการอ่านได้ ห้องสมุดจึงควรจัดให้มีหนังสือเสียงไว้บริการผู้ใช้ที่มีความพิการทางการมองเห็นด้วย การจัดหาหนังสือเสียงด้วยความร่วมมือระหว่างห้องสมุด จิตอาสา และหน่วยงานเพื่อคนพิการ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ห้องสมุดควรให้ความสำคัญ ซึ่ง

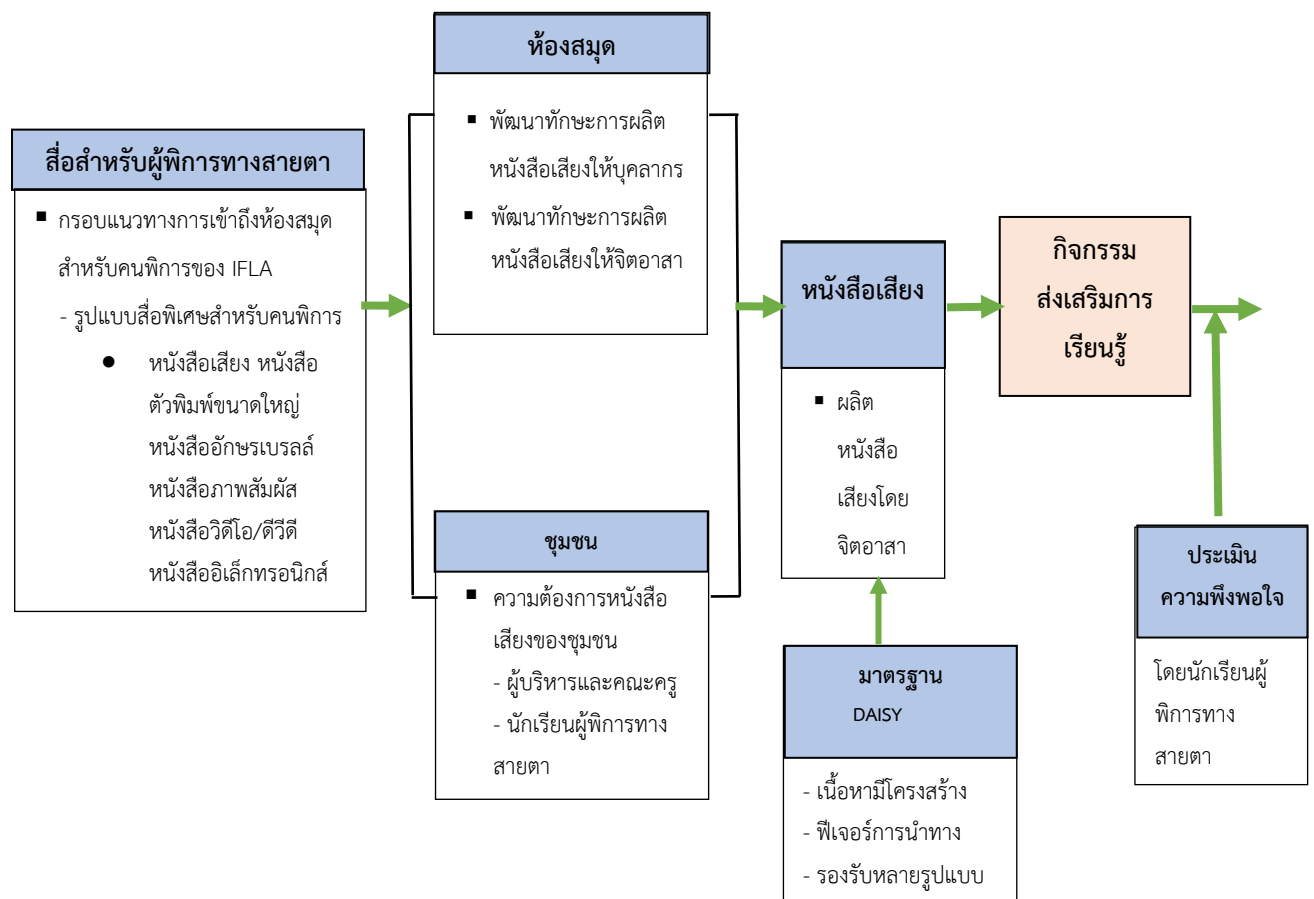
นอกจากห้องสมุดจะได้หนังสือเสียงตามความต้องการของผู้ใช้บริการแล้ว ห้องสมุดยังได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับจิตอาสาและหน่วยงานเพื่อคนพิการด้วย เป็นการสร้างโอกาสเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาบริการห้องสมุดอย่างยั่งยืนต่อไป

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่สังคมในลักษณะของการให้บริการสารสนเทศทั้งแก่บุคลากรและนักศึกษา ตลอดจนบุคคลภายนอก ช่วยปลูกฝังความรักในการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสมาชิกในชุมชน (กนกกร กมลเพชร, 2562) โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดเป็นชุมชนผู้พิการทางการมองเห็น มีความต้องการหนังสือเสียงที่เป็นเรื่องสั้นและนวนิยาย สำหรับให้นักเรียนพิการทางสายตาได้ใช้อ่านเพื่อความสนุกสนาน ให้แก่คิด และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน ห้องสมุดจึงร่วมมือกับจิตอาสาช่วยกันผลิตหนังสือเสียงที่ได้ตามมาตรฐานโดยมีบุคลากรห้องสมุดทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง การผลิตหนังสือเสียงร่วมกับจิตอาสาและนำไปจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้พิการทางการมองเห็นครั้งนี้ ห้องสมุดได้นำความรู้ เทคโนโลยี ไปใช้ในการผลิตสื่อสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับชุมชนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการพัฒนาชุมชนผู้พิการทางการมองเห็นอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ และยังเป็นการกระตุ้นจิตวิญญาณแห่งอุดมการณ์ “การอุทิศเพื่อสังคม” สร้างความรู้และความเข้าใจในแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) เพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมเพื่อความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อผลิตหนังสือเสียงสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้พิการทางสายตาในชุมชน

กรอบแนวคิดการผลิตหนังสือเสียง



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการผลิตหนังสือเสียง

วิธีการดำเนินการ (Methodology)

1. การศึกษาความต้องการของชุมชน

ห้องสมุดศึกษาความต้องการของชุมชนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน และนักเรียนผู้พิการทางสายตา จำนวน 6 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการหนังสือเสียง พบว่า โรงเรียนมีความต้องการหนังสือเสียงประเภทเรื่องสั้น และนวนิยาย ที่มีเนื้อหาดี อ่านสนุก ให้แง่คิดและสร้างแรงบันดาลใจ ส่วนหนังสือที่ใช้ในการประกอบการเรียนนั้น โรงเรียนมีอย่างเพียงพอแล้ว และนักเรียนผู้พิการทางสายตา ส่วนใหญ่มีความต้องการรับฟังหนังสือเสียงประเภทนวนิยาย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิยายวิทยาศาสตร์ นิยายผจญภัย นิยายสืบสวน นิยายรักหวานแหวว และนิยายระทึกขวัญ

ตารางที่ 1 ผลสำรวจความต้องการหนังสือเสียง

ประเด็น	คำตอบส่วนใหญ่
หนังสือเสียงที่ต้องการ	นิยายวิทยาศาสตร์, นิยายผจญภัย, นิยายสืบสวน
คุณสมบัติของเสียง	ชัดเจน, มีอรรถรส, ถ่ายทอดอารมณ์, เว้นวรรคตอนเหมาะสม
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	กิจกรรมสนุกสนาน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และเสริมแรงบันดาลใจ

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหา (Pain) คือชุมชนขาดหนังสือเสียงประเภทนวนิยายที่ให้อรรถรสและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ห้องสมุดจึงคัดเลือกหนังสือนวนิยายที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียน (Gain) และให้จิตอาสาเป็นผู้ผลิตหนังสือเสียงตามมาตรฐาน DASY โดยใช้เทคนิคการใช้น้ำเสียง การถ่ายทอดอารมณ์และการแบ่งวรรคตอนที่เหมาะสม พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการอภิปรายหนังสือเสียง และแบ่งกลุ่มเล่าเรื่อง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และสนุกสนาน



ภาพที่ 2 การสัมภาษณ์ความต้องการหนังสือเสียงของชุมชนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น



ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์ความต้องการหนังสือเสียงของนักเรียนผู้พิการทางสายตา โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น

2. การจัดฝึกอบรมบุคลากรพี่เลี้ยง (Audiobook Coach)

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการผลิตหนังสือเสียง รวมถึงการใช้ซอฟต์แวร์บันทึกเสียง และการปรับแต่งเสียงให้ได้ตามมาตรฐาน DAISY บุคลากรที่ผ่านการอบรมสามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับจิตอาสาและส่งเสริมการผลิตหนังสือเสียงที่มีคุณภาพ โดยทีมวิทยากรของศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาคนตาบอด

ตารางที่ 2 ผลการฝึกอบรมบุคลากรพี่เลี้ยง

หัวข้อการอบรม	จำนวน	ระดับความพึงพอใจ	ผลลัพธ์
ความรู้เกี่ยวกับหนังสือเสียง	10 คน	4.7	บุคลากรเข้าใจการผลิตหนังสือเสียงเบื้องต้น
การใช้งานซอฟต์แวร์และอุปกรณ์	10 คน	4.8	ทุกคนสามารถใช้งานซอฟต์แวร์ได้อย่างคล่องตัว
เทคนิคการอ่านและการถ่ายทอดอารมณ์	10 คน	4.6	บุคลากรสามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้เหมาะสม

จากตารางที่ 2 ผลการฝึกอบรมบุคลากรพี่เลี้ยง พบว่า การฝึกอบรมมีหัวข้อที่ครอบคลุมทั้งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหนังสือเสียง การใช้งานซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ การถ่ายทอดอารมณ์ในการอ่าน และการตรวจสอบคุณภาพเสียง บุคลากรทั้ง 10 คนที่เข้าร่วมการอบรมมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยเฉลี่ยมากกว่า 4.6 คะแนนในทุกหัวข้อ ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการฝึกอบรมในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการผลิตหนังสือเสียงด้วยตนเองและสามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับจิตอาสาได้ การพัฒนาทักษะการผลิตหนังสือเสียงนั้น ผู้ผลิตหนังสือเสียงต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้ซอฟต์แวร์เฉพาะ เช่น OBI หรือซอฟต์แวร์บันทึกเสียงอื่น ๆ เพื่อจัดการไฟล์เสียงให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐาน DAISY สามารถแก้ไข ปรับแต่ง และจัดรูปแบบไฟล์เสียงเพื่อความชัดเจนเหมาะสมกับผู้ฟังทางสายตา สามารถถ่ายทอดอารมณ์ผ่านเสียง โดยต้องมีทักษะการใช้โทนเสียง น้ำเสียง และจังหวะการอ่านที่เหมาะสมกับเนื้อหาของหนังสือ เช่น น้ำเสียงที่นุ่มนวลในบทสนทนา หรือเสียงที่เร้าใจในฉากผจญภัย การปรับน้ำเสียงให้เข้ากับเนื้อหาจะช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจและเพลิดเพลินกับเนื้อหาได้ดีขึ้น การอ่านควรชัดเจนและถูกต้อง การออกเสียงที่ถูกต้องและการแบ่งวรรคตอนที่เหมาะสมสำคัญมาก เพื่อให้เนื้อหาเข้าใจง่ายและช่วยให้ผู้ฟังติดตามได้สะดวก สำหรับการทำงานระหว่างพี่เลี้ยงกับจิตอาสานั้น บุคลากรห้องสมุดที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงต้องสามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานและให้คำแนะนำได้อย่างชัดเจน ทักษะการทำงานร่วมกันจะช่วยให้การผลิตหนังสือเสียงดำเนินการอย่างราบรื่น



ภาพที่ 4 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตหนังสือเสียงให้แก่บุคลากรพี่เลี้ยง (Audiobook Coach)

3. การผลิตหนังสือเสียงโดยจิตอาสา

เป็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกับจิตอาสา ซึ่งต้องการมีส่วนร่วมในการผลิตหนังสือเสียงและส่งมอบโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนและประชาชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้เหมือนคนปกติเนื่องจากความพิการทางการมองเห็น โดยในขั้นตอนนี้ บุคลากรของสำนักหอสมุดจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการผลิตหนังสือเสียง (Audiobook Coach) ผ่านการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่จิตอาสา จากนั้นจิตอาสาจะได้ร่วมบันทึกเสียง เพื่อผลิตหนังสือเสียงตามมาตรฐาน

ตารางที่ 3 ผลการฝึกอบรมและการผลิตหนังสือเสียงโดยจิตอาสา

หัวข้อ	กิจกรรม	ผลลัพธ์
การฝึกอบรมจิตอาสา	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการผลิตหนังสือเสียง 1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหนังสือเสียง 2. การใช้ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ 3. การถ่ายทอดอารมณ์และเทคนิคการอ่าน	- จิตอาสาเข้าร่วมทั้งหมด 6 คน - ใช้งานซอฟต์แวร์ OBI และอุปกรณ์บันทึกเสียงได้อย่างคล่องตัว - เข้าใจเทคนิคการอ่าน การถ่ายทอดอารมณ์ และการแบ่งวรรคตอน - จิตอาสาสามารถปรับน้ำเสียงให้เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหา เช่น การใช้เสียงกระดุนอารมณ์ในฉากผจญภัย หรือเสียงอ่อนโยนในฉากที่มีความซาบซึ้ง - จิตอาสามีความเข้าใจในหลักการแบ่งวรรคตอนอย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้ฟังสามารถติดตามเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
การผลิตหนังสือเสียงโดยจิตอาสา	จิตอาสาผลิตหนังสือเสียงโดยมีบุคลากรพี่เลี้ยงดูแลในทุกขั้นตอน ขั้นตอนการผลิต: 1. คัดเลือกหนังสือ 2. บันทึกเสียง 3. ตรวจสอบคุณภาพเสียง 4. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของพี่เลี้ยง	- ผลิตหนังสือเสียงได้ทั้งหมด 6 เล่ม - หนังสือประเภทนวนิยายที่ให้ข้อคิด และสามารถนำไปปรับใช้ได้ - จิตอาสาสามารถบันทึกเสียงที่มีคุณภาพชัดเจนและถ่ายทอดเนื้อหาได้ต่อเนื่อง - มีการตรวจสอบคุณภาพของเสียงในแต่ละไฟล์ ซึ่งส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด - ไฟล์เสียงที่ผ่านการปรับปรุงมีคุณภาพสูงขึ้น - จิตอาสาเข้าใจและสามารถพัฒนาทักษะการบันทึกเสียงและการถ่ายทอดเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 ผลการฝึกอบรมและการผลิตหนังสือเสียงโดยจิตอาสา พบว่า จิตอาสาได้รับการพัฒนาทักษะการผลิตหนังสือเสียง สามารถใช้อุปกรณ์และซอฟต์แวร์ได้อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตหนังสือเสียง และถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จิตอาสาผลิตหนังสือเสียงได้ทั้งหมด 6 เล่มที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐาน DAISY หนังสือเสียงที่ผลิตมีคุณภาพเสียงชัดเจน ถ่ายทอดอารมณ์และเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม ไฟล์เสียงที่ได้มีความพร้อมสำหรับการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ต่อไป



ภาพที่ 5 การจัดกิจกรรม “KKUL Reading for the Blind by จิตอาสา”

4. การส่งมอบและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียง

เป็นขั้นตอนการนำหนังสือเสียงที่จัดทำแล้วเสร็จไปส่งมอบและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น โดยสำนักหอสมุดได้นำหนังสือเสียงที่จัดทำแล้วเสร็จจำนวน 15 เล่ม ไปส่งมอบให้กับโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น เพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้เป็นสื่อสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ตลอดจนผู้สนใจที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นต่อไป นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียงให้แก่นักเรียนด้วย โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนและตัวแทนครูเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกหนังสือเสียงที่อ่านแล้วให้แง่คิด มีความสนุกสนาน และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน หนังสือเสียงที่เลือกจำนวน 4 เล่ม ได้แก่ 1) ความรักของแม่ ชุตวรรณคดี 2) มือนั่นสีขาว 3) นิทานพื้นบ้าน ชุดที่ 1 และ 4) 80 วิธีคิด ใช้ชีวิตให้สุขกว่าเดิม : A Better Way to Live

รูปแบบการจัดกิจกรรม ให้นักเรียนพิการทางสายตาด่านหนังสือเสียงโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องอ่านหนังสือเสียงระบบเดซี จากนั้นให้ตัวแทนนักเรียนจำนวน 8 คน มาร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเสียงที่ตนเองได้อ่านบนเวที โดยมีคุณครูและบุคลากรห้องสมุดร่วมกันดำเนินการ ซึ่งหัวข้อในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นนั้น ใช้ประเด็นข้อคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหนังสือเสียงและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดโดยห้องสมุด ผลการจัดกิจกรรม พบว่า ตัวแทนนักเรียนทั้ง 8 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกับผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนโดยรวม อาทิ นักเรียนได้รับความสนุกสนานและความบันเทิงจากการจากการอ่านหนังสือเสียงที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้น ในกิจกรรมครั้งนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียงโดยสำนักหอสมุดครั้งนี้ เนื้อหาส่วนใหญ่ในหนังสือเสียงที่นักเรียนอ่านมีข้อคิด คติสอนใจ ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับใช้ได้ และหนังสือเสียงที่นักเรียนได้อ่านในกิจกรรมนี้สามารถนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน และใช้เป็นสื่อเสริมอ่านนอกเวลาได้ เป็นต้น

ตารางที่ 4 สรุปการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
การอภิปรายหนังสือเสียงโดยนักเรียน	นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และแสดงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้	นักเรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
การอ่านโดยใช้เครื่องอ่านระบบ DAISY	นักเรียนใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถแนะนำวิธีใช้งานให้เพื่อนร่วมชั้นได้	นักเรียนทุกคนใช้งานอุปกรณ์ได้อย่างถูกต้อง
การเลือกหนังสือเสียงที่สร้างแรงบันดาลใจ	นักเรียนอย่างน้อย 80% แสดงความสนใจและตอบรับว่าเนื้อหาในหนังสือเสียงช่วยสร้างแรงบันดาลใจได้	หนังสือเสียง 4 เรื่องที่เลือกได้รับความพึงพอใจจากนักเรียน

จากตารางที่ 4 สรุปการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม หนังสือเสียงได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ทั้งในแง่ของเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ กิจกรรมที่จัดขึ้นมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักเรียนผู้พิการทางสายตา นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อย่างสนุกสนานและสร้างสรรค์



ภาพที่ 6 การจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียง ณ โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น

ผลการดำเนินการและอภิปรายผล (Result and Discussion)

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนผู้พิการทางสายตาต่อหนังสือเสียงและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่ห้องสมุดจัด เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) หนังสือเสียง จำนวน 4 เล่ม 2) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหนังสือเสียงและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดโดยห้องสมุด ประชากรเป้าหมายเป็นนักเรียนพิการทางสายตา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น จำนวน 34 คน สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และลักษณะความพิการทางการเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาใช้ค่าร้อยละนำเสนอข้อมูล รายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนตัว

รายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	23	67.6
หญิง	11	32.4
รวม	34	100
ระดับชั้นเรียน		
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	2.9
ประถมศึกษาปีที่ 2	9	26.5
ประถมศึกษาปีที่ 3	13	38.2
ประถมศึกษาปีที่ 4	4	11.8
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	2.9
ประถมศึกษาปีที่ 6	6	17.6
รวม	34	100
ลักษณะความพิการทางการเห็น		
บอดสนิท	31	91.2
เห็นเลือนราง	3	8.8
รวม	34	100

2. ความพึงพอใจของนักเรียนพิการทางสายตา

เป็นผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนพิการทางสายตาต่อหนังสือเสียงและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดโดยห้องสมุด นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านสื่อ 3) ด้านการนำไปใช้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นนักเรียนผู้พิการทางสายตาต่อการรับบริการหนังสือเสียง

ความพึงพอใจต่อการรับบริการหนังสือเสียง	ระดับความเห็นด้วย								
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	N	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา									
1.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือเสียงระบบเดซีที่นักเรียนได้อ่าน	23 (67.6%)	8 (23.5%)	2 (5.9%)	1 (2.9%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.559	0.746	มากที่สุด
1.2 สื่อมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน	17 (50.0%)	5 (14.7%)	8 (23.5%)	3 (8.8%)	1 (2.9%)	34 (100%)	4.000	1.181	มาก
1.3 นักเรียนได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือเสียงที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้นในกิจกรรมครั้งนี้	21 (61.8%)	6 (17.6%)	6 (17.6%)	1 (2.9%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.382	0.888	มาก
1.4 นักเรียนได้รับความสนุกสนานและแรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือเสียงที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้นในกิจกรรมครั้งนี้	20 (58.8%)	10 (29.4%)	4 (11.8%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.471	0.706	มาก
2. ด้านสื่อ									
2.1 เสียงในหนังสือเสียงมีอัตราสในการอ่านสามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกได้เหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	17 (50.0%)	8 (23.5%)	5 (14.7%)	4 (11.8%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.118	1.066	มาก
2.2 ความชัดเจนของน้ำเสียง การแบ่งวรรคตอน ความถูกต้องของการอ่าน	17 (50.0%)	13 (38.2%)	3 (8.8%)	1 (2.9%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.353	0.774	มาก
2.3 มีความถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐานการผลิตสื่อเสียงเดซี	20 (58.8%)	13 (38.2%)	1 (2.9%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.559	0.561	มากที่สุด
3. ด้านการนำไป									
3.1 หนังสือเสียงที่นักเรียนได้อ่านในกิจกรรมนี้สามารถนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน และใช้เป็นสื่อเสริมอ่านนอกเวลาได้	19 (55.9%)	11 (32.4%)	4 (11.8%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.441	0.705	มาก
3.2 เนื้อหาส่วนใหญ่ในหนังสือเสียงที่นักเรียนอ่านมีข้อคิด คติสอนใจ ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	21 (61.8%)	9 (26.5%)	4 (11.8%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.50	0.707	มากที่สุด
3.3 นักเรียนมีความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือเสียง โดย สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในครั้งนี้	23 (67.6%)	9 (26.5%)	2 (5.9%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	34 (100%)	4.618	0.604	มากที่สุด
รวม							4.4	0.794	มาก

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนพิการทางสายตาต่อความพึงพอใจในการใช้บริการหนังสือเสียงพบว่า ความพึงพอใจที่นักเรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ นักเรียนมีความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือเสียงโดยสำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในครั้งนี้ (ค่าเฉลี่ย 4.6) ประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือเสียงระบบเดซีที่นักเรียนได้อ่าน (ค่าเฉลี่ย 4.6) มีความถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐานการผลิตสื่อเสียงเดซี (ค่าเฉลี่ย 4.6) และเนื้อหาส่วนใหญ่ในหนังสือเสียงที่นักเรียนอ่านมีข้อคิด คติสอนใจ ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้ (ค่าเฉลี่ย 4.5)

ความพึงพอใจที่นักเรียนพิการทางสายตาเห็นด้วยในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ นักเรียนได้รับความสนุกสนานและความบันเทิงจากการจากการอ่านหนังสือเสียงที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้นในกิจกรรมครั้งนี้ (ค่าเฉลี่ย 4.5) หนังสือเสียงที่นักเรียนได้อ่านในกิจกรรมนี้สามารถนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน และใช้เป็นสื่อเสริมอ่านนอกเวลาได้ (ค่าเฉลี่ย 4.4) นักเรียนได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือเสียงที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้นในกิจกรรมครั้งนี้ (ค่าเฉลี่ย 4.4) และความชัดเจนของน้ำเสียง การแบ่งวรรคตอน ความถูกต้องของการอ่าน (ค่าเฉลี่ย 4.3)

3. ปัญหา ข้อเสนอแนะ

นักเรียนพิการทางสายตาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ดังนี้

1. หนูคิดว่าถ้าเป็นนิทานสั้น ๆ สัก 5-8 นาทีคงจะสนุกน่าดูเลยคะ
2. สนุกดีคะแต่ฟังนาน ๆ หนูจะปวดหูคะ
3. ขอบคุณสำหรับสิ่งดี ๆ ครับ
4. ควรมีน้ำเสียงในการอ่านเพื่อเพิ่มรรถรสในการฟังและมีการเว้นวรรคตอนมากกว่านี้
5. อยากให้มีการใส่น้ำเสียงตามเนื้อหาที่อ่านคะ
6. อยากให้อ่านเว้นวรรคตอนและทำเสียงตามอารมณ์เนื้อหาที่อ่านครับ

อภิปรายผล (Result and Discussion)

การดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียง ณ ชุมชนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น ครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน สรุปผล ดังนี้ 1) ขั้นตอนการศึกษาความต้องการของชุมชน พบว่า ชุมชนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น มีความต้องการหนังสือเสียงประเภทเรื่องสั้นและนวนิยาย ที่มีเนื้อหาดี อ่านสนุกและให้แง่คิด และสร้างแรงบันดาลใจ เนื่องจากโรงเรียนมีหนังสือประเภทนี้จำนวนน้อย ซึ่งหนังสือส่วนมากที่โรงเรียนมีอย่างเพียงพอเป็นหนังสือที่ประกอบประกอบการเรียนการสอน ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความต้องการให้ห้องสมุดช่วยผลิตหนังสือเสียงประเภทเรื่องสั้นและนวนิยายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นความต้องการทรัพยากรสารสนเทศสำหรับผู้พิการที่ทันสมัยและเพียงพอ (สมาน ลอยฟ้า และคณะ, 2557) เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนผู้พิการทางสายตาที่มีโอกาสได้ใช้หนังสือเสียงในการเรียนรู้ในห้องเรียนและใช้เป็นสื่อเสริมอ่านนอกเวลามากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ให้กับผู้ใช้ทุกกลุ่มรวมถึงผู้พิการด้วย (Irvall & Nielsen, 2005) 2) ขั้นตอนการจัดฝึกอบรมบุคลากรพี่เลี้ยง พบว่า บุคลากรห้องสมุดเมื่อได้รับการฝึกอบรมการผลิตหนังสือเสียงจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง มีความรู้และทักษะในการผลิตหนังสือเสียง สามารถผลิตหนังสือเสียงได้ด้วยตนเองและสามารถทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการผลิตหนังสือเสียง (Audiobook Coach) ให้กับจิตอาสาได้ด้วย นอกจากนั้นบุคลากรห้องสมุดที่เป็นพี่เลี้ยงยังได้สร้างสัมพันธภาพ (Relationship) ที่ดีกับผู้ใช้บริการห้องสมุดที่เป็นจิตอาสาด้วย ทำให้ทราบความต้องการรวมถึงปัญหาอุปสรรคในการใช้บริการของผู้ใช้ให้ชัดเจนครบถ้วนยิ่งขึ้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมจุดเด่นจุดด้อย และปรับปรุงบริการห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการต่อไป (สารทิ ภูมิประเทศ และคณะ, 2546) 3) ขั้นตอนการผลิตหนังสือเสียงโดยจิตอาสา พบว่า จิตอาสาที่เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือเสียง และสามารถผลิตหนังสือเสียงตามมาตรฐานได้ นอกจากนั้นจิตอาสายังมีความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการมากขึ้น เกิดความรู้สึกอยากจะทำแบ่งปันและยินดีที่จะมาร่วมผลิตหนังสือเสียงในครั้งต่อไป

และการเตรียมความพร้อมในการการผลิตหนังสือเสียง ครอบหนังสือเสียงให้จิตอาสาไปทดลองอ่านที่บ้านก่อน

4) ขั้นตอนการส่งมอบและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียง เป็นขั้นตอนการนำหนังสือเสียงที่จัดทำแล้วเสร็จไปส่งมอบและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่โรงเรียนการศึกษาคณาบอดขอนแก่น โดยสำนักหอสมุดได้นำหนังสือเสียงที่จัดทำแล้วเสร็จไปส่งมอบให้กับโรงเรียนการศึกษาคณาบอดขอนแก่น จำนวน 15 เล่ม ประกอบด้วย (1) หนังสือเสียงที่ผลิตโดยจิตอาสา จำนวน 6 เล่ม (2) หนังสือเสียงที่ผลิตโดยบุคลากรพี่เลี้ยง จำนวน 9 เล่ม เพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ตลอดจนผู้สนใจที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นต่อไป นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหนังสือเสียงให้นักเรียนด้วย พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ได้รับความสนุกสนาน ความบันเทิง และประโยชน์จากการจากการอ่านหนังสือเสียงและกิจกรรมที่สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดขึ้นในกิจกรรมครั้งนี้ จากการสอบถามนักเรียนส่วนใหญ่อยากให้องค์กรจัดกิจกรรมนี้อีกในครั้งต่อไป 5) ขั้นตอนการประเมินผล เป็นการประเมินผลความพึงพอใจของนักเรียนพิการทางสายตาต่อหนังสือเสียงที่ผลิตและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดทำโดยสำนักหอสมุด พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมในระดับมากที่สุด

บทสรุป (Conclusion)

ตารางที่ 7 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม	สภาพความสำเร็จ		ผลการดำเนินงาน
	บรรลุ	ไม่บรรลุ	
เพื่อผลิตหนังสือเสียงสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับผู้พิการทางสายตาในชุมชน	✓		สำนักหอสมุดร่วมกับจิตอาสาสามารถผลิตหนังสือเสียงที่ได้มาตรฐาน จำนวน 13 เล่ม และนำไปส่งมอบให้กับโรงเรียนเพื่อใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนผู้พิการทางสายตาในชุมชน โรงเรียนการศึกษาคณาบอดได้

รายการอ้างอิง (References)

- กนกกร กมลเพชร. (2562). *อนาคตภาพห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย*. [วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collection.
<https://digital.car.vhula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=10109&context=chulaetd>
- ศิริวรรณ ฉัตรศิริภูมิมงคล. (2550). *การสร้างหนังสือเสียงเรื่องนกในประเทศไทยสำหรับนักเรียนพิการทางสายตา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สมาน ลอยฟ้า และคณะ. (2557). *การจัดให้บริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการ (Academic Libraries Services for Students with Disabilities)*. *วารสารสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 32(3), 19–35.
- สารภี ภูมิประเทศ และคณะ. (2546). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการห้องสมุดมีชีวิต สำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏสุรินทร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

- Irvall, B., & Nielsen, G. S. (2005). Access to libraries for persons with disabilities: Checklist. *IFLA Professional Reports*, No. 89. International Federation of Library Associations and Institutions.
- Wongrukmitr, N. (2021). การพัฒนาหนังสือเสียงระบบเดซี เรื่อง การอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนผู้มีความบกพร่องทางสายตา. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 22(1), 149–162.